

Kees Groenendijk

Modernisering nationaliteitsrecht: in Duitsland wel, in Nederland niet

Begin dit jaar moderniseerde de Duitse Bondsdag het nationaliteitsrecht: de dubbele nationaliteit wordt mogelijk bij verwerving van de Duitse en bij verkrijging van een andere nationaliteit. De termijn voor naturalisatie gaat omlaag van 8 naar 5 jaar, zelfs naar 3 jaar voor (hooggeschoolde) immigranten die goed zijn ingeburgerd. Nog belangrijker is dat de tweede generatie bij geboorte in Duitsland van rechtswege de Duitse nationaliteit krijgt, als een van de niet-Duitse ouders vijf jaar in Duitsland woont en een vestigingsvergunning heeft. De modernisering wordt in juni 2024 van kracht (Wet van 22 maart 2024, Bundesgesetzblatt I 2024, nr. 104).

Al sinds 2000 worden in Duitsland kinderen van niet-Duitse immigranten bij geboorte staatsburger – als een van de ouders minstens acht jaar legaal in Duitsland woonde. Destijds werd als compromis een optieplicht bij meerderjarigheid ingevoerd. Tussen hun 18e en 21ste jaar moesten deze Duitsers-vanaf-geboorte kiezen voor behoud van de Duitse nationaliteit of van die van hun ouder(s). Toen het eenmaal zover was bleek deze optiedwang politiek onhoudbaar en administratief lastig uitvoerbaar. Het ontnemen van kiesrecht aan volwassenen, in Duitsland geboren Duitsers was onaantrekkelijk. Gemeenten die de betrokkenen twee brieven met de keuze voor de ene of de andere nationaliteit toestuurd, kregen beide brieven getekend terug. Voordat de optiedwang op grote schaal ging spelen, werd ze in 2014 bijna helemaal afgeschaft.

In Nederland hebben politici de afgelopen vijftien jaar veel gesproken over aanscherping van het nationaliteitsrecht, soms over liberalisering. Maar wetsvoorstellen in beide richtingen strandden. Het wetsvoorstel tot

beperking van dubbele nationaliteit van Rutte I werd na de val van dat kabinet ingetrokken (TK 33201). De aanscherpingen aangekondigd in het regeerakkoord van Rutte II (onder andere naturalisatie pas na 7 jaar) werden niet gerealiseerd, evenals het voornemen tot modernisering in het regeerakkoord van Rutte III. Het initiatiefwetsvoorstel tot modernisering van Sjoerdsma en Marcouch uit 2016 is acht jaar later nog steeds aanhangig (TK 34632). Het voorziet in ruimer toelaten van dubbele nationaliteit en opzegging van het hoofdstuk over tegengaan van dubbele nationaliteit in het Raad van Europa Verdrag (1963), waaraan alleen Nederland en Oostenrijk nog zijn gebonden.

Anders dan in Duitsland blijven in Nederland geboren kinderen van niet-Nederlandse immigranten hun hele jeugd ‘vreemdeling’, behalve als ze tegelijk met hun ouders worden genaturaliseerd. De Duitse *ius-soli* verkrijging draagt bij aan de integratie. Centrumrechtse partijen in Duitsland hebben zich, na aanvankelijke protesten, neergelegd bij aanpassing van de wetgeving aan de realiteit van een immigratieland. In Nederland heeft de extreme opstelling van de PVV op dit terrein al decennia veel invloed op het gedrag van de middenpartijen (VVD, CDA, D66 en PvdA).

In het PVV-verkiezingsprogramma 2023 staat ‘dubbele nationaliteit wordt verboden’. De VVD belooft een verdubbeling van de termijn voor naturalisatie naar tien jaar. BBB en NSC zwegen over dit onderwerp. Dat deze vier partijen onderhandelen over een kabinet, verkleint de komende jaren de kans op ontwikkelingen zoals in Duitsland. Het huidige debat in Nederland staat haaks op de door alle partijen bezongen noodzaak van integratie van immigranten.